

Aleg. 186

Sprawozdanie

sejmowej komisji przemysłowej o sprawozdaniu Wydziału krajowego i komisji krajowej dla spraw przemysłowych w zakresie **przemysłowych szkół uzupełniających**, jakoteż o sprawozdaniu ek.

Rady szkolnej krajowej o stanie **tychże szkół w roku 1898/9.**

Wysoki Sejmie!

Komisyja krajowa dla spraw przemysłowych u wstępu swojego sprawozdania zaznacza zmiany, jakie zaszły w składzie komisji w ciągu roku 1899. Ubyło komisji tej 3 członków, a to przez śmierć: śp. prof. Julian Zacharyewicz i śp. poseł Leon Chrzanowski, dalej przez rezygnację p. Edmund Mochnacki, b. prezydent miasta Lwowa. W miejsce ich — a wchodzili oni w skład komisji z ramienia Wydziału krajowego — powołał Wydział krajowy pp. Ignacego Drewnowskiego, inspektora kolei państw. i naczelnika warsztatów kolejowych we Lwowie; Władysława Ekielskiego, architekta i profesora państwowej szkoły przemysłowej w Krakowie i Tadeusza Fiedlera, profesora szkoły politechnicznej we Lwowie.

Ponieważ śp. prof. Zacharyewicz wchodził w skład stałej sekcji administracyjnej i był zarazem delegatem komisji przemysłowej do ek. Rady szkolnej krajowej, toż należało powstałe przez śmierć jego luki wypełnić. Do sekcji stałej wszedł tedy poseł Tadeusz Romanowicz, do Rady szkolnej zaś inspektor Drewnowski.

„W sprawozdaniu zeszłorocznem — pisze kraj. Komisyja przemysłowa — zaznaczono zmianę zasadniczą, jaka zaszła w stanowisku Komisji kraj. dla spraw przemysłowych i Wydziału kraj. do szkół przemysłowych uzupełniających, wskutek reskryptu Ministra wyznań i oświecenia z dnia 24. maja 1898 l. 12812. Zaznaczono tę zmianę w przewidywaniu, że Sejm weźmie pod obrady i uchwali przedłożone w tej sprawie wnioski Wydziału krajowego, które zgodnie z wymaganiami Ministerstwa, regulowały sprawę co do zobowiązań kraju względem rzeczonych szkół.

„Gdy jednak Sejm nie uchwalił na ubiegłej sesji przedłożonych wniosków, więc reorganizacja co do zasad zakładania i utrzymania szkół przemysłowych uzupełniających i osnowy ich statutów, musiała pozostać w zawieszeniu i administrowano niemi w ramach tych prowizorycznych postanowień, które dotychczas obowiązują.“

„Nie wpłynęło to jednak na stosunek tych szkół do rządu i skarbu państwa, który i w bieżącym roku, jak poprzednio, zasilał je przewidzianemi w budżecie państwa subwencyami“.

Zmiany zasadnicze, o których wspomniano powyżej, a które w roku bieżącym osobno pod obrady Sejmu się dostaną, na tem polegają, że Wydział krajowy obecnie

orzekać ma o założeniu lub o zwinięciu szkoły w porozumieniu z c. k. Radą szkolną krajową i wydawać dla nich statuty na podstawie normalnego statutu, ułożonego przez c. k. Radę szkolną krajową z Wydziałem krajowym. Utrzymanie szkół, przy pomocy prestaty ze źródeł miejscowych i zasiłków ze skarbu państwa, należy do Wydziału krajowego, on też przedkłada budżety rzeczonych szkół Sejmowi do uchwalenia, a co do subwencji ze skarbu państwa porozumiewa się z c. k. Radą szkolną krajową. Cały więc ekonomiczny i administracyjny zarząd szkół spoczywa w ręku Wydziału krajowego, on nadto mianuje i oddala kierowników i nauczycieli tych szkół za poprzednim porozumieniem się z c. k. Radą szkolną krajową; do Rady szkolnej zaś należy nadzór dydaktyczny i pedagogiczny, a więc przepisywanie planu nauki i środków naukowych, czuwanie nad frekwencją i wizytowanie tych szkół przez c. k. krajowego inspektora szkolnego, który sprawozdania swe wizytacyjne podawać ma do wiadomości Wydziału krajowego.

Wskutek tego uregulowania stosunków szkół przemysłowych uzupełniających obowiązek ich lustrowania przechodzi z Komisji krajowej dla spraw przemysłowych na c. k. Radę szkolną krajową, przeto rzeczą Rady szkolnej przedkładać Wys. Sejmowi sprawozdania, któreby zawierały szczegóły o frekwencji i stanie nauki w tych szkołach. Sprawozdania zaś Wydziału kraj. i krajowej Komisji przemysłowej podają daty, odnoszące się do zakładania i kosztów utrzymania owych zakładów.

Szkół tych wtedy w r. 1898/9 stale czynnych było 47, tj. tyle co w roku poprzednim.

Na koszt utrzymania tych zakładów w roku 1898/9 prelimitowano 81.147 zł. Z tego przypadało na kraj 26.816 złr., na państwo 26.866 złr. na gminy 17.722 złr., reszta w kwocie 9.743 złr. na inne czynniki, jak izby handlowe, rady powiatowe, instytucje finansowe etc.

Dla ułatwienia poglądu zestawia się poniżej procentowy udział łożonych na te szkoły kwot za ostatnich lat ośm.

Rok	P r o c e n t o w y u d z i a ł				
	kraju	państwa	powiatów	gmin	innych czynników
1891/2	28·3 ⁰ / ₁₀₀	27·7 ⁰ / ₁₀₀	5·2 ⁰ / ₁₀₀	28·4 ⁰ / ₁₀₀	10·7 ⁰ / ₁₀₀
1892/3	29 0 "	26·2 "	5·6 "	26·7 "	12·5 "
1893/4	27·5 "	27·8 "	5·7 "	27·8 "	11·2 "
1894/5	29·7 "	29·7 "	5·6 "	25·4 "	9·6 "
1895/6	30·0 "	29·4 "	5·7 "	26·3 "	8·6 "
1896/7	31·2 "	31·1 "	5·4 "	25·2 "	7·1 "
1897/8	32·5 "	30·6 "	5·4 "	24·3 "	7·2 "
1898/9	33·0 "	33·1 "	5·1 "	21·8 "	7·0 "

Zauważa jednak komisya krajowa, że udział Rządu nie dopisał w przewidywanej mierze, gdyż mimo żądań kraju Rząd wyasygnował tylko 25.000 złr., tj. tyle, co w roku poprzednim, skutkiem czego powstały niemałe trudności w zarządzie tych szkół i konieczność większego tu i ówdzie przyczynienia się ze strony kraju.

Jakież tych ofiar pieniężnych skutek?

Na zapytanie to odpowiada sprawozdanie Rady szkolnej krajowej. Wynika z niego, że liczba klas ze 148 w roku zeszłym urosła do 155, liczba uczniów zapisanych z 5.989 do 6.289, liczba nauczycieli z 400 do 402. Uczniów klasyfikowanych było 4.654. Wszystkie zakłady — z małymi wyjątkami — dostatecznie zaopatrzone w środki naukowe.

Z uczniów zapisanych klasyfikowano 74⁰/₁₀₀. Wzrosła zatem liczba uczniów zapisanych o 300 czyli o 5⁰/₁₀₀ wobec roku zeszłego. Regularność w uczęszczaniu do szkoły utrzymuje się, tak, że wnosić z tego można, iż nasi rękodzielnicy i przemysłowcy cenić zaczynają korzyści, płynące z takiej szkoły.

O jakości wyniku klasyfikacji nie podaje Rada szkolna szczegółów, tak, że na stosunek stopni dobrych do ogółu klasyfikowanych brak poglądu. Nie ma także

wzmianki, czy, o ile i z jakim skutkiem władze przemysłowe pierwszej instancji wpływają na regularną frekwencję szkół przez stosowanie noweli (z 23. lutego 1897, Dz. p. p. Nr. 63) tak wobec majstrów jak i terminatorów. Tyczącej się tego punktu uchwały Wysokiego Sejmu zadość czyniąc, wystosował Wydział krajowy stosowne wezwanie do c. k. Prezydium namiestnictwa.

W celu dopełnienia wykształcenia nauczycieli dla uzupełniających szkół przemysłowych odbyły się w ubiegłym roku szkolnym dwa kursy wakacyjne, a mianowicie kurs sześciotygodniowy w szkole przemysłowej w Krakowie i kurs ośmiotygodniowy w szkole przemysłowej we Lwowie.

Przedmiotami nauki na kursie krakowskim były stylistyka przemysłowa, rachunki przemysłowe, buchalterya i nauka o wekslach, na kursie lwowskim zaś rysunki odręczne z modeli, rysunki geometryczne i rzutowe z modeli, wreszcie rysunki zawodowe dla rozmaitych rodzajów przemysłu.

Na kurs w Krakowie powołała Rada szkolna krajowa dwudziestu, na kurs we Lwowie dziesięciu nauczycieli. Koszta nauki tj. remunerację dla uczących profesorów pokrył skarb państwa, Wydział krajowy zaś udzielił każdemu uczestnikowi subwencji na podróż i utrzymanie z funduszu, na ten cel przeznaczonego, — w łącznej sumie 1.989 złr.

Frekwentanci obydwu kursów brali bardzo żywy udział w nauce i po jej ukończeniu otrzymali świadectwa z postępowaniem przeważnie celującym i bardzo dobrym.

Rzecz ta zasługuje na pełne uznanie.

Stosując się do uchwały Sejmu, powziętej na posiedzeniu z dnia 22. marca 1899 a wyrażającej „nadzieję, że Wydział krajowy dążyć będzie do dalszego zakładania szkół przemysłowych uzupełniających wszędzie tam, gdzie tylko stosunki miejscowe na to zezwolać” — czynił Wydział dalsze starania o założenie innych jeszcze szkół przemysłowych, lecz jak dotąd bezskutecznie. Po porozumieniu się z c. k. Radą szkolną krajową, która wskazała takie miejscowości, gdzie możnaby mieć nadzieję pozyskania odpowiednich sił nauczycielskich dla nauki przemysłowej uzupełniającej, odniosła się Komisya przemysłowa do gmin Bolechowa, Dębicy, Doliny, Gródka, Halicza, Jaworowa, Kęt, Oświęcimia, Sokała, Śniatyna, Trembowli i Zaleszczyk, lecz w części otrzymała już odpowiedzi odmowne, usprawiedliwiające niemożność gminy przyczyniania się czemkolwiek do założenia i utrzymania szkoły przemysłowej uzupełniającej, w części zaś są jeszcze w zawieszeniu dalsze rokowania o utworzenie szkoły.

Komisyja poczyniła również kroki o zorganizowanie szkoły przemysłowej uzupełniającej w Radymnie, po zniesieniu tamtejszego warsztatu naukowego powroźniczego, lecz sprawa tej organizacyi nie została jeszcze do końca doprowadzoną.

W sprawie rysunków zawodowych dowiadujemy się ze sprawozdania Komisji przemysłowej, że w ubiegłym roku szkolnym przyszły po raz pierwszy do rozdania nagrody, udzielane z przeznaczonego na ten cel kredytu w budżecie krajowym, dla tych uczniów szkół przemysł. uzupełniających, którzy czynią najlepsze postępy w rysunkach zawodowych. Nagród takich rozdano ogółem 88, tj. w 44 szkołach po dwie na każdą II. klasę kursu przemysłowego, wyższa nagroda na 10 koron, niższa na 6 koron, czyli razem kwotę 352 zł. w. a. Wydatek to stosunkowo niewielki, a spodziewać się należy, że wywoła zamierzony skutek, tj. zachęcać będzie stale uczniów szkół przemysłowych uzupełniających do gorliwego przykładania się do wielce ważnego dla nich przedmiotu nauki, tj. rysunków zawodowych.

Postępowaniu takiemu tylko przyklasnąć można; łączy się ono z życzeniem Sejmu, ażeby ukończonym uczniom uzupełniających szkół przemysłowych umożliwiono dalsze wydoskonalenie się w rysunkach zawodowych. Niema jednak wzmianki w sprawozdaniu kraj. komisji przemysłowej, czy obok Tarnowa i Stryja, gdzie jak w roku zeszłym nauki tego przedmiotu specjalnie udzielano, nie postąpiła rzecz ta i gdzieindziej.

I co do kursów uzupełniających o kierunku handlowym nie znajdujemy w sprawozdaniu komisji krajowej wzmianki żadnej. Przeszłoroczne sprawozdanie sejmowej komisji przemysłowej zawiera w tej sprawie ustęp następujący:

„W sprawie zakładania nowych kursów uzupełniających o kierunku handlowym, oświadcza Wydział krajowy, że jestto w obecnych warunkach niemożliwe. W wyjątkowych wypadkach, pisze Wydział krajowy, jak się to n. p. stało w Białej, mogą być otwierane takie kursa, lecz w szybszym tempie będzie to mogło nastąpić dopiero po przysposobieniu większej ilości odpowiednich sił nauczycielskich, co znów zależne jest od uzupełnienia organizacyi szkoły handlowej w Krakowie i założenia przez c. k. Rząd projektowanej Akademii handlowej we Lwowie. Dopiero w tych za-

kładach da się utworzyć kursa dla nauczycieli, mogących odpowiedzieć wymaganiom nauki w uzupełniających szkołach handlowych. Próby czynione dotychczas z podobnymi kursami w Tarnowie, Stanisławowie i Kołomyi nie doprowadziły do pożądaných rezultatów, czynienie dalszych wydatków na naukę nieprowadzoną fachowo i nie przynoszącą istotnej korzyści handlowcom, byłoby zatem marnowaniem funduszy publicznych. Nie wykluczając zatem możności wyjątkowego urządzenia kursu handlowego uzupełniającego tam, gdzie odpowiednia siła nauczycielska da się wyszukać, otwarcie większej ilości takich kursów musi być odroczone aż do czasu, w którym będzie można przy pomocy wyższych szkół handlowych w kraju uzyskać dla tych kursów nauczycieli należycie przygotowanych⁴.

Z uwagi, że w roku ubiegłym stosunki kraju w tym względzie zmianie nie uległy, niezawodnie Wydział krajowy z tych samych, co tamtego roku powodów, naprzód postąpić nie mógł. Komisya wyraża przeto na tem miejscu tylko życzenie, ażeby wobec postępującego rozwoju obu wyższych szkół handlowych we Lwowie i w Krakowie, które w niedalekim zapewne czasie wydadzą przygotowanych odpowiednio ludzi, Wydział krajowy sprawy tej z uwagi nie spuszczał i wedle możności zdążał do jej zrealizowania.

Streszczając przedstawione wywody, komisya wnosi :

Wysoki Sejm raczy uchwalić :

1) *Sejm przyjmuje sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności w zakresie przemysłowych szkół uzupełniających, tudzież sprawozdanie c.k. Rady szkolnej krajowej o stanie tych szkół do wiadomości.*

2) *Sejm uznając pożyteczną dla kraju działalność tych zakładów, wyraża nadzieję, że Wydział krajowy i nadal dążyć będzie do zakładania ich wszędzie tam, gdzie tylko stosunki miejscowe na to dozwolą.*

3) *Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby ciągle rozwijał działalność w kierunku umożliwienia ukończonym uczniom uzupełniających szkół przemysłowych dalszego doskonalenia się w rysunku zawodowym i o osiągniętych ewentualnie skutkach zdawał sprawę.*

4) *Sejm, uznając chwilowe trudności zakładania kursów uzupełniających o kierunku handlowym, wzywa Wydział krajowy, aby ważnej tej sprawy z uwagi nie spuszczał, szkołami takimi się zajmował w miarę możliwości i ewentualne wyniki podawał do wiadomości Sejmu.*

5) *Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby przez Władze przemysłowe pierwszej instancji nieustannie czuwał nad wydatnością i regularnością frekwencji w wymienionych szkołach.*

Przewodniczący :

Weigel.

Sprawozdawca :

Rotter.